

MEŞHUR VALİLER VE İZ BIRAKAN MÜLKİ İDARE AMİRLERİ

Erdi BATUR
E. Vali

Memleket ve hizmet yolunda ömür tüketenler, elbet vazifelerini yapacaklardır. Ama kendinden öncekiler için de bir vefa ve kadirbilirlik göstermek ve gösterebilmek de bir vazife olmalı ve görev sayılmalıdır.

Meşhur Valiler kitabı, İçişleri Bakanı Dr. Faruk Sükan 1966 yıllarında, Bakanlığın kaynakları içerisinde, geçmiş kişilerden benzemeye özenilecek meşhurların bulunduğunu söz eder. Müsteşar Fethi Tansuk, Mithat Paşa'dan başlayan, meşrutiyet öncesi ve sonrası Valilerin hizmetleri ile ün yapmış olanların biyografilerini bir araya getirecek bir kitabın Bakanlık için dikkate değer bir eser olacağını söyleyerek, son yüz yıl içinde hizmetlerinden dolayı ün yapmış ve hayatta olmadıkları halde adları, hizmetleri ve hatıraları ile anılan Meşhur Valiler eseri ortaya çıkmasında ana fikir; Genç kaymakamlar için, onları sıvıltarak yetişebilmelerine yön verecek, öğretici yanı olacak "eser de" Tanzimat'tan bu yana icraatı, eser ve hatıralarıyla şöhret yapmış olan valilere ait geniş bir biyografik çalışma gerekmiş.

Bu çalışmaları Bakanlık merkezinde bulunan Hayri Orhun, Celal Kasaroğlu, Mehmet Belek, Kazım Atakul valiler hazırlamıştır.

Meslek büyüğü değerli Valilerimiz, kendi değer ölçüleri ile ama objektif kuralları göz önünde tutularak "meşhur valinin ölmüş olması ve ölümünden bu yana geçen zaman içinde, vali olarak hizmet ettiği yerde, adının unutulmadan söylene gelmiş olması" doğrultusunda çalışmalara başlayarak, 67 il Valisi değerlendirmelerini de katıp, dört Merkez Valisi tarafından hazırlanan "Valilik gibi büyük bir Devlet Temsilciliği hizmetinde, onun kişiliğinin gelişmesi, sorumluluk yüklenerek kat'ı icra ve ifa gücünün yetmesi, diri, sert ve eğilmez Devlet Adamı karakterinin kalın ve keskin çizgilerinin eğitimsel gayede dile getirilmesi amacını güden ve mesleki eser" olarak ortaya konarak yayınlanmıştır.

“Memleket ve hizmet yolunda ömür tüketenler, elbet vazifelerini yapacaklardır. Ama kendinden öncekiler için de bir vefa ve kadirbilirlik göstermek ve gösterebilmek de bir vazife olmalı ve görev sayılmalıdır” düşüncesi hareket mihrakı olmuştur.

“Bu sorumluluğu bir görev olarak üstlenerek; topluma hizmet eden büyük insanların düşünceleri, mefküreleri¹ ve dehalar, devam eden nesillere iyice aktarılırsa, bu bilgiler tarlaya saçılan tohum gibi yeşerir. Büyük kişiler, bu tohumların açılmasıyla vücut bulur” düşüncesi eserin ortaya çıkmasına sebep olmuş, “**50 Ünlü Meşhur Valiler**” kitabı 1969’da İçişleri Bakanlığı tarafından yayınlanmıştır.

Büyük düşünür Ziya Gökalp “Türk Devlet ve İdare Adamı” için aşağıdaki dörtlükle nitelemiştir;

*Türk neferi gibi temiz yürekli,
Tasallutsuz, tefahürsüz² bir Alp’sin
Türk tarihi gibi namus heykeli,
Hiçbir zaman sarsılmayan bir kalpsin.*

Bu çalışmayı “**İz Birakan Mülki İdare Amirleri**” eseri takip etmiş ve 1990 yılı basılı kitabın ön sözünde; İçişleri Bakanı Abdulkadir Aksu; “Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemleri ile Kurtuluş Savaşı sırasında ve Cumhuriyet döneminde görev yaptıkları yerlerde üstün gayret ve çabaları ile temayüz eden, görev yaptıkları yerlerde unutulmaz eserler kazandıran vali, mutasarrıf, kaymakam ve bucak müdürlerimize karşı vefa görevimizi yerine getirirken, genç meslektaşlara da ağabeylerinin imaj ve niteliklerini sergilemek suretiyle, vatan ve millet hizmetinde daha gayretli, başarılı ve yararlı olma yönünde teşvik etmiş olacağımıza inanıyorum.

1 Ülkü

2 Övünme, kuruntu

Cumhuriyet kuruluşu ile birlikte, büyük ve hızlı bir yenileşme hareketine girip, Atatürk’ün önderliğinde başlayan ve Türk Milletini çağdaş medeniyet seviyesine yükseltmeyi amaçlayan hareketin başarıya ulaşmasında Mülki İdare Amirlerinin önemli ve şerefli payları olmuştur. Mülki İdare Amirleri her zaman ve her dönemde yurt kalkınmasında önemli roller üstlendikleri bir gerçektir” demişlerdir.

Değerli meslek büyüğümüz Vali Mehmet Aldan, “İz Birakan Mülki İdare Amirleri” adlı üç kitabı özverili ve titiz araştırmalar sonucu ortaya çıkardığı eserin sunuşunda; düşün, yazın ve politika alanlarında ün yapmış yöneticilerin bu yönüyle tanıtmaya çalıştığını beyan etmişler, başarılı yöneticilerin hayatları, anıları, geçmiş dönemlerin hizmet koşullarını ortaya koyması ve karşılaştırmayı olanak sağlaması yönünden ayrı bir değer taşıyan 4 eser ortaya çıkararak düşün, yazın ve politika alanlarında ünlenmiş yöneticilerin bu yönleriyle de tanıtmaya çalışılmıştır.

“Başarılı yöneticilerin hayatları, kişilikleri, örnek hizmet ve eserleriyle kamuoyuna, özellikle genç yöneticilere tanıtmak, uygar bir toplum ve bayındır bir vatan için ömür tüketmiş ve dünyadan göçmüş olan idarecileri şükran ve saygıyla anıyorum” ifadeleri ile eser sunulmuştur.

İçişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan bu iki kıymetli eseri okuyup,

incelediğimde bir idareci de olması gereken “**İyi Yönetici Özellik ve Hasletleri**” neler olmalıdır diyerek kısa başlıklar halinde özet olarak belirtmeye çalışırsak;

- Devlet-Halk kaynaşmasını güzel biçimde gerçekleştiren, insan sevgisi ve hizmet aşkıyla hareket edip, onun dilinden konuşup halinden anlayan, çalışkan, ele aldığı işi denetleyip takip eden ve sonuca ulaştıran, her tutkunun üstünde olan, zamanla kayıtlı olmadan halk için çalışarak, yapılanları halka mal etmesini bilen kişi.
- İyi nitelikleri üzerinde toplayıp, cesur, fedakâr, vatansever olup, yapıcı ve yenilikçi ruh ve kişilikle çağın aydın kişisi olarak kibir ve huysuzluktan uzak, insaniyete mail, hazmı ikbal etmiş halim-selim, halkı incitmeden işi görülüp, baba gibi hareket eden bir insan.
- Hayırsever, erdemli kişi, devlet otoritesini kullanmada duyarlı, görevin yerin getirilmesinde ödünsüz, ulusal çıkarları her şeyin üstünde tutan, karar ve prensip sahibi olarak güçlü, yetenekli, güzel konuşan, alçak gönüllü, kalbi insan sevgisi ile dolu olarak faal, iyi huylu, gayretli, muktedir, vazifeye bağlı, heveskar, toplumun sosyal ve ekonomik yönlerden gelişmesi için planlı-sistemli-köklü ve yaygın çalışma ile ortaya kalıcı eser koyma becerisiyle temiz olmanın yanında kin tutmayan iyiliksever tutum ile maiyetinin kişisel sorunlarını bilen, onları koruyan vefalı ve halkın dileklerine karşı duyarlı, uzlaşıcı olduğu kadar kararlı, ısrarlı, inandırıcı, iş bilir ve iş bitirici olan kişi.
- Yoklukta, sıkıntı da bir şeyler yaratmasını bilen, anlayışsız söze ve dirence karşı çıkan, gönül alıp adam kazanmasını önemseyen, öfke-kıskançlık-düşmanlık kaynağına inerek, bu toprak insanın duygusunu bilerek, son derece

dürüst hareketle işi olumlu sonuca ulaştırın kişi.

- Gecikmelere meydan vermeden, girişim ve teşkilatçı olarak sorumluluk yüklenmekten kaçınmayan, herkese karşı içten davranarak, amir-memur ilişkilerinde hiyerarşi ağırlığını hissettirmeden ölçülü ve sağduyulu hareketle, konuları rahatça açıklama ve anlatma ferahlık imkânı vererek, herkesi memnun ayrılmasını sağlayan yöneticinin çevresi geniş, sevenleri çok olması yanında, güvenilir şahıs olması.
- Ülke yararını her şeyin üstünde tutan, gayretli, gözü pek, hak ve hakikat aşığı yönetici, merhametli, şefkatli, icabında korkusuz, alim, fazıl, kâmil insan olarak istikameti Devlet ve Millet hizmetinde, sadakat ve faziletten ayrılmayan kişi.
- Yeteneği, çalışkanlığı, irade gücü ve fikri takip sayesinde bulunduğu her makamda başarı sağlar. Her hareketinde davranış biçimi önceden düşünerek isabetle tayin eder. Çözümü imkânsız sanılan karışık işleri kolaylıkla çözer. Sorunları çabukluk-kolaylık ve isabetle en uygun çözüm yolunu bulur. Az söyler, çok dinler. Her sözü mantık ve hikmet düsturunu gösterir. İş çabuk kavrayıp, kararı verir.
- Belleği güçlü, konuşması canlı, yazısı aydınlık, düşünce ve kararları yerinde, enerjisi ile dürüst, görmüş geçirmiş bir kimse olarak hoş görülür, ağırbaşlı ve dinleme gücüne sahip olup, bir şeyi unutmayan, incelemesini sunulan karışık konuları bile işin iç yüzünü anlama feraseti gösterip çözüme ulaştırır.
- Yazılarında eksiklik, fazlalık rastlanmaz.
- Çalışanı takdir eder, yüreklen-dirir. İdare ve siyasetin sanat

olduğunu, kanun bilgisi ile uygulamanın aynı şeyler olmadığını, isabetli kararların idareciyi başarıya götürdüğünü bilir.

- Emniyet ve asayişini sağlamak asli görevidir. Yasalara aykırı tutum ve davranışları aldığı etkin önlemlerle önler. İyi ilişkiler kurup, topluma egemen olmanın yolunu bilir, ele aldığı konuları sonuna kadar takip eder, olaylar karşısında soğuk kanlığını kaybetmeden, tevazu ile otoriteyi en iyi şekilde bağdaştırıp, uyarıyı yumuşak sözlerle yapar.
- İlçe ziyaretlerinde bulunur. Kaymakam'ın Hükümet Temsilciliği görevini tam olarak yerine getirmesini, ilçede kanun hâkimiyeti sağlanarak, Devlet otoritesine gölge düşmemesini ister. Kaymakama inanır, güvenir ve ilçeyi ona sorar. Zaman elverdikçe Köy ziyaretleri yapar. Herkese ve her şeye değer verir.
- Hiçbir konu bilgi alanı dışında kalmamalı, kişilerin yetenekleri, yüklendikleri sorumluluk ve genişleyen yetki ile ortaya çıkar. Görev arttıkça dayanmasını, yetkiler çoğaldıkça kullanmasını bilmeli, istişareye önem vermelidir.
- Her şeye iyimser yaklaşması ile meşguliyeti olması, okuma tutkusuyla bilgi birikiminin getirdiği tevazu yanında kazanılan olgunluğun getirdiği nikbinlik insanı mutluluğa götürür.
- Hataları, yanlışları, doğru bildiklerini çekinmeden söyler. Onu siyasi partiler değil, Cumhuriyet Hükümetleri ilgilendirir ve bürokrat olarak "iktidardaki hükümetin programını" uygular. Bakanlıklarla ilgili isteklerin olumlu sonuçlandırmasının verdiği güvenle kararları cesaretle uygular.
- Ülke yararına düşünce üretebilen, gerektiğinde bunu savunabilen, önüne çıkan en çetrefil

meseleleri zekâ ve birikimi sayesinde çözerek toplumun beklentilerini isabetle teşhis yeteneği olan idareciyi halk takdir eder.

- İdareci erdemli, yüksek kişilik sahibi, zekâsı, yazma ve konuşma gücü ile takdir görüp, açık ve vizyoner bir bakışla kendini geleceğe hazırlamasını da bilmeli, insan ilişkilerinde ve gönül kazanmasında eski deyimle "ehl-i dil ve ehl-i keyf" de olmalı, K. Al-i Osman ifadesi ile "Valiler, Vezirler ve Devlet Yüceleri Ulu kişilerdir".
- Halkımız güç beğenir değildir. İçtenliğine inandığı, kişiliğine güvendiği ve eserlerini gördüğü idare amirlerine bağlanır. Onları gönlünün yüce makamına oturtmakta gecikmez. Kendisine yapılan hizmetleri hayal gücüyle süsleyip çeşitlendirerek anlatır.
- İnsan hangi makamda, konumda olursa olsun, bunlara sınırlı bir süre sahip olabiliyor. Bazı mülki amirler hiç unutulmaz iken, bazıları hiç hatırlanmıyor. Bir yönetici, yönetimi altında kilerin düşünce ve duygularına değer verdiği ölçüde başarılı, güçlü ve önemlidir. Yıldız insan, hayattakileri ışılatır.
- İfade etmeye çalıştığımız "idareci/yönetici de bulunması gereken özellik ve hasletlere" belki ilaveler olabilir. Ama ne kadar bir yük ve ağır bir görev yüklendikleri görülüyor. İdarecinin etrafında çok insan görülebilir ama, aslında yalnız insandır. Onun ayakta durması kuvvetli bünyesi yanında, asıl olan görev başında gösterdiği gayretli çalışma, azmi ve dirayeti olup, temiz insan olarak ayakta kalabilmesidir.
- "Yönetenlerin parlayan güneşi iffetleridir. Yılmaz kaleleri adalattır. Silahları dirayet, servetleri millettir" (Süher Verdi).